

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

ACTIVITIES FROM THE SOCIETY

REDNA LETNA SKUPŠČINA EVROPSKEGA ZDRUŽENJA BOLNIŠNIČNIH FARMACEVTOV

Vesna Bizjak, mag.farm., spec.

45. skupščina Evropskega združenja bolnišničnih farmacevtov (EAHP) je bila letos na Portugalskem, v prelepem pristaniškem mestu Porto, med 11. in 14. junijem 2015.

Letošnje leto je zaznamovano z zaključkom predsedovanja Roberta Frontinija. Predsednik se je predstavil in obenem poslovil, saj je s to skupščino potekel njegov desetletni mandat v odboru EAHP, šest let je opravljal funkcijo predsednika. Opisal je svoje začetke, tako delo v farmacevtski stroki kot tudi sodelovanje v EAHP. Spomnil nas je, da je naša stroka kot konglomerat, ki se vali počasi, da se spremembe dogajajo, vendar počasi, zato moramo biti strpni in vztrajni. Ob tem je poudaril, da je bistvo farmacije »mešanje« in da ne smemo pozabiti svojih »korenin«, ohranjati moramo svojo prvobitno strokovno delo.

Omenil je organizacijski trud EAHP v podporo implementaciji 44 Evropskih določil o bolnišnični farmaciji. Pri tem je poudaril pomen dobrih praks (GPIs, *Good Practice Initiative*), ki so nastajajoči in pomemben del letnega kongresa EAHP. Predsednik je spodbudil člane iz držav, kjer je določena praksa dobro razvita, da jo delijo in širijo znanje med ostale članice ter pomagajo navdihniti implementacijo Evropskih določil.

Po uvodnih besedah je sedanja, lansko leto izvoljena predsednica **Joan Peppard** govorila o pomenu SOP-jev in ostalih notranjih navodil, ki jih moramo člani skupščine poznati. Pri volitvah je potrebno upoštevati statut tudi glede na geografsko lego. Še zlasti je to pomembno, kadar je

kandidatov za upravni odbor več (lansko leto jih je bilo kar osem). V upravnem odboru je potrebno zagotavljati geografsko razpršenost in upoštevati razlike v spolu, strokovnih in finančnih zmožnostih.

Richard Price, ki je v uradu EAHP v Bruslju zaposlen kot lobist, je predstavil svoje obsežno poročilo in v njem tematike, ki so pomembne za našo stroko. Naj osvetlim nekatere najpomembnejše:

• **Common Training Framework (CTF) in mobilnost delavcev:** Novembra 2014 je v Bruslju potekalo srečanje šestih držav Evropske unije, ki že imajo vpeljana specializacijo iz bolnišnične farmacije, to so Belgija, Francija, Italija, Portugalska, Španija in Nizozemska. Njihova naloga je pripraviti okvir programa in primerjati sisteme specializacij posameznih držav. Dogovorili so se, da se ustvari organizacijski odbor, ki bo nadziral projekt. Povabili so tudi Češko, kjer je nacionalno združenje bolnišničnih farmacevtov zelo aktivno in je prevzelo pobudo ter sodeluje z odgovornim ministrstvom pri vzpostavitvi specializacije iz bolnišnične farmacije.

Pomanjkanje zdravil: Problematika lahko prizadene prav vse bolnišnice, ne glede na finančno sposobnost in politično usmerjenost. Rezultati raziskave iz leta 2013, ki jo je izvedel EAHP, so bili koristni pri ozaveščanju Evropske agencije za zdravila (EMA), Evropskega parlamenta in drugih zdravstvenih strokovnih in bolnišničnih organizacij o tej problematiki. Zato se je leta 2014 EAHP odločila izvesti drugi krog raziskave, ki je bila še bolj podrobna in je poskušala doseči še večji odziv. Povzetek 600 odgovorov iz 36 držav je:

- 86 % bolnišničnih farmacevtov pravi, da je pomanjkanje zdravil problem v njihovi bolnišnici,
- 66 % jih meni, da je to dnevni ali tedenski problem,
- najbolj zastopane skupine zdravil v zvezi s pomanjkanjem so protimikrobna zdravila, onkološka in nujna zdravila,
- več kot 75 % jih meni, da je pomanjkanje negativno vplivalo na oskrbo bolnikov.

Rezultate so objavili v poročilu, ki se je končalo z več političnimi pobudami pri EMA in Evropski komisiji:

- izboljšano zbiranje informacij o pomanjkanju zdravil v Evropi, vključno z morebitnimi premiki v smeri evropske zbirke podatkov,
- razjasnitev in uveljavljanje pravne odgovornosti za dobavitelje, da poročajo o morebitnih motnjah in težavah v zgodnji fazi,
- odgovornost bi morala sprejeti Evropska komisija, ki bi reševala pomanjkanje kot čezmejno nevarnost za zdravje,

- potrebno je postaviti merila za pravično porazdelitev v primeru pomanjkanja, ki bi temeljila na potrebah pacientov in ne na komercialnih interesih.

Richard Price meni, da je poročilo izpolnilo svoje cilje oza-veščanja, ker so o problematiki pomanjkanja zdravil obveščali mediji več držav po vsej Evropi, tudi v Veliki Britaniji, Italiji, na Malti, v Španiji, Nemčiji in celo v Rusiji.

• Direktiva o ponarejenih zdravilih

Ponarejena zdravila so »neprava« zdravila, ki se pojavijo na trgu kot prava, odobrena zdravila. Evropska unija ima močan pravni okvir za izdajo dovoljenj, proizvodnjo in distribucijo zdravil, ki je vezan na Direktivo o ponarejenih zdravilih za uporabo v humani medicini. Le lekarne z licenco in odobreni trgovci smejo tržiti zdravila, vključno s prodajo preko interneta (v skladu z zakoni in predpisi).

Direktiva je začela veljati 21. julija 2011. Ena od zahtev Direktive je uvedba sistema »unikatne identifikacije« zdravil, ki bo veljala za vsa zdravila, ki so na tržišču v Evropi ter bodo vključena v centralni evropski sistem skladišča. Ostale podrobnosti, ki jih bo potrebno določiti, bo Evropska komisija določila s podzakonskim aktom, to je Delegirani akt, ki bo sprejet do konca leta 2015. Rok za izvršitev bo v letu 2018.

Ključni vidiki, ki bodo določeni v Delegiranem aktu, so:

- Unikatni identifikator bo 2D črtna koda z oznako zdravila, serijsko številko in datumom izteka roka uporabnosti.
- 2D črtna koda se bo nahajala na zunanji ovojnini zdravila.
- Vsaka bolnišnica v Evropski uniji mora zagotoviti končno preverjanje paketa zdravila (verifikacija in avtentikacija zdravila).

EAHP ima tri naslednje pomisleke:

- Za bolnišnične lekarne pomeni verifikacija časovno in kadrovsko obremenitev, zato se zavzemamo za možnost verifikacije v paketu (ne le vsako škatlo zdravila posebej).
- 10-dnevni rok za vračilo zdravil je prekratek.
- Delegirani akt, napisan za zaprtimi vrati, je lahko ovira pri izvajanju zahtev Direktive. Posvetovanje o končnem besedilu Delegiranega akta pred sklenitvijo postopka bi moralo biti odprtega tipa.

Richard Price je pozval vse članice EAHP, ki še niso pisale pisma o zaskrbljenosti glede implementacije Direktive na svoja Ministrstva za zdravje, naj to storijo oziroma vzdržujejo korespondenco z njim.

Pri finančnem poročilu je bila pomembna tematika deljeno financiranje uradnega časopisa EAHP, *European Journal*

of Hospital Pharmacy (EJHP), z založniško hišo *British Medical Journal* (BMJ). V zadnjem letu je prišlo do nepričakovano večjih stroškov pri sofinanciranju EJHP, predvsem zaradi valutnega nihanja, saj je založbena hiša BMJ angleška. Padec evra za 20 % v primerjavi s funtom je povzročil, da je EAHP za EJHP porabil več sredstev, kot so načrtovali. Glavni stroški EJHP so provizija BMJ za upravljanje in cena na izvod (stroški produkcije in distribucije), prihodki pa oglaševanje, prodaja in naročnine. Predlogi za zmanjšanje stroškov so bili:

- Zmanjšati provizijo BMJ za upravljanje – dogovor in sprememba pogodbe z BMJ.
- Zmanjšati število natisnjenih izvodov ter potencialno pošiljati EJHP le bolnišničnim lekarnam in ne vsakemu bolnišničnemu farmacevtu.
- Objaviti manjše število izdaj na leto, na primer štiri namesto šest, kar bi vplivalo na prihodek, ki ga EJHP dobi z oglaševanjem.
- Objavljati le e-verzijo časopisa, kar bi lahko pomenilo popoln izpad prihodka iz oglaševanja.
- Časopis vsak član EAHP prejema brezplačno. 10 evrov naročnine letno na osebo bi pomenilo, da EAHP s časopisom ne bi imel več finančnega bremena. Dosedanji direktor za finančne zadeve EAHP Tony West meni, da bi bilo naročnike težko prepričati, naj začnejo plačevati nekaj, kar so do sedaj vedno prejeli brez plačila.

Delegati smo enotno izglasovali, da EJHP ohranimo in da se podaljša pogodba z založbeno hišo BMJ, vendar pod novimi pogoji, ki bi bili bolj ugodni za EAHP.

Po pestri diskusiji o tem, ali bi morali člani plačevati za revijo in ali bi bila ta samo v elektronski obliki, smo se delegati odločili, da ohranimo trenutno stanje: vsak član EAHP še naprej prejema po pošti tiskano verzijo EJHP brezplačno.

POROČILO O 8. JESENSKEM SIMPOZIJU HOMEOPATSKE SEKCIJE SLOVENSKEGA FARMACEVTSKEGA DRUŠTVA

**Alenka Andjelić Dolžan, mag. farm.,
predsednica Homeopatske sekcije
Slovenskega farmacevtskega društva**

V oktobru 2015 je Homeopatska sekcija organizirala celodnevni 8. simpozij z naslovom Homeopatska obravnava simptomov izgorelosti in kronične utrujenosti v posameznih življenjskih obdobjih. Vabljeni so bili tako aktivni homeopati,

kolegi iz lekarn kot tudi študentje in vsi, ki jih homeopatija zanima. Zato smo v program zajeli tako teoretične osnove repertoriziranja po Hahnemannu kot tudi sodobni pristop z uporabo naprednega računalniškega programa Vithoulkas Compass Expert System (VC). Oba načina smo prikazali skozi vodilno, aktualno temo današnjega časa – sindromom izgorelosti. Najavljena tema je naletela na dober odziv in številčno udeležbo. Dogodek je sponzorirala Kemofarmacija. Vsakemu od udeležencev smo omogočili preizkus delovanja homeopatskega računalniškega programa v obliki enomesečnega brezplačnega dostopa z dodatno osebno pomočjo in svetovanjem o uporabi.

V uvodu sem predstavila spodbudne rezultate anket uporabnikov metod komplementarne in alternativne medicine kolegice Nine Pisk in diplomske naloge diplomantke J. Petauera s Fakultete za farmacijo o naraščanju uporabe homeopatske metode in zadovoljstvu uporabnikov homeopatije od uvedbe homeopatskih zdravil v slovenske lekarne od marca 2011 do danes. Udeležence simpozija sem seznanila z osnovami etiologije sindroma izgorelosti in konstelacijo sprožitvenih dejavnikov ter z znaki, po katerih ga lahko prepoznamo. Homeopatska metoda je pri obravnavani patologiji še posebej primerna ravno zaradi njenega celostnega, individualiziranega pristopa. Simpozij sem nadaljevala s predstavitvijo specifične problema izgorevanja pri starostnikih in njim prilagojeno celostno homeopatsko obravnavo, vključujoč tudi pridružene sistemske bolezni.

Predavateljica dr. Katarina Lucija Glas, spec. spl. med., organizatorica dvoletnega e-izobraževanja IACH (International Academy for Classical Homeopathy) v Sloveniji, katerega udeleženci so pretežno farmacevti, je obnovila osnove klasične homeopatije po Organonu in predstavila ključne postavke repertoriziranja s klasifikacijo, evaluacijo in analizo simptomov. Udeleženci simpozija so se seznanili s praktičnim prikazom repertoriziranja simptomov obravnavane problematike z računalniškim programom VC, ki je trenutno najmočnejše orodje s tega področja. Deluje on-line. Njegov šestletni razvoj temelji na znanstveni metodi obdelave metapodatkov tisočev rešenih kliničnih evidenc. Vsebuje on-line repertorije večine klasičnih avtorjev z jasno označenimi stopnjami simptomov in njihovo sistematično klasifikacijo. Poleg klasične flat repertorizacije nam omogoča tudi diferencialno analizo simptomov, analizo specifičnih remedij, direkten pristop za akutne patologije, konzultacijske predloge in on-line izmenjavo podatkov. Za natančnejšo predstavbo smo pripravili tudi v VC repertoriziran konkreten primer izgorelosti iz klinične prakse.

Ključni znaki za predpisovanje homeopatskih remedij pri otrocih temeljijo v glavnem na njihovih konstitucijskih prepoznanih znakih. Kot zanimivost smo našli tudi Hahnemannovo pismo pacientu s sindromom izgorelosti iz 19. stoletja.

Materio Medico, obravnavano v okviru tematike na simpoziju, smo tokrat predstavili s stališča prepoznavanja esencialnih znakov, ki so vpadljivi, redki, za pacienta specifični, karakteristični, ker je simptomatika sindroma izgorelosti kompleksna in večplastna. Predstavili smo bile slike zdravil *Arsenicum album*, *Calcarea carbonica*, *Carbo vegetabilis*, *Causticum*, *Cocculus*, *Gelsemium*, *Ignatia amara*, *Kalii phosphoricum*, *Lachesis muta*, *Natrium muriaticum*, *Phosphoric acidum*, *Pulsatilla*, *Sepia* in *Staphisagria*. Našeta zdravila so dostopna tudi v slovenskih lekarnah.

Simpozij so popestrili nazorni video primeri akademije IACH, kjer smo v praksi spoznali jemanje anamneze in video predavanje prof. G. Vithoulkasa, eminence med homeopati našega časa, o strategijah za predpisovanje homeopatskega zdravila.

Ob zaključku nam je kolegica Maruša Hribar povedala, kaj je novega v homeopatiji v svetovnem merilu. Letos je aktivno sodelovala na drugem srečanju HRI (Homeopathy Research Institute) v Rimu in kongresu 70. Liga LMHI v Riu de Janeiru. Na obeh srečanjih so predstavili aktualno raziskovalno delo, spodbudne rezultate kliničnih raziskav in nove trende ter razvoj novih zdravil, kar vse govori v prid pospešenemu razvoju homeopatije kot komplementarne metode v zdravstvenem sistemu.

Poleg podajanja okvirov in smernic za pristop k homeopatski obravnavi sindroma izgorelosti v različnih starostnih skupinah smo želeli udeležence spodbuditi k širšemu razmišljanju o homeopatskem zdravljenju, tudi k zavedanju o odgovornem predpisovanju homeopatskih zdravil ter o pomenu pravilnega razumevanja tudi pacientovega neverbalnega, subtilnega sporočanja. Želeli smo jih spodbuditi k stalnemu nadaljnjemu izobraževanju in prikazati, kako si v vsakdanji praksi lahko pomagajo s sodobnimi, zanesljivimi, sofisticiranimi orodji. Po odzivih sodeč je bil naš namen dosežen.

Že dlje časa je vizija Homeopatske sekcije tudi širitev sodelovanja in izmenjava izkušenj s farmacevti homeopati iz tujine, zato načrtujemo, da se bomo naslednje leto v novembru udeležili kongresa ECH na Dunaju, ki je v veliki meri posvečen prav homeopatiji v lekarnah (www.homeopathy-congress.eu/2016).

RAZVOJNO POVEZOVANJE PODJETIJ Z RAZISKOVALNIMI USTANOVAMI

Prof. dr. Irena Mlinarič-Raščan, doc. dr. Tanja Gmeiner, prof. dr. Borut Božič

Posvet o razvojnem povezovanju podjetij z raziskovalnimi ustanovami sta 4. novembra 2015 organizirali Sekcija farmacevtskih znanosti Slovenskega farmacevtskega društva in Fakulteta za farmacijo. Namen posveta je bil nasloviti in javno izpostaviti vprašanja o tem, koliko je farmacevtska stroka pomembna za slovenski gospodarski in družbeni napredek, kakšne so družbene prioritete in kako oblikovati okolje za optimalno izrabo možnosti in sposobnosti, ki jih imamo.

V uvodnem delu posveta so svoje poglede na izpostavljena vprašanja predstavili dr. Matjaž Oven, direktor Biofarmaceutike v Leku, dr. Darja Ferčej-Temeljotov, vodja strateških programov v Leku, d. d., in prof. dr. Irena Mlinarič-Raščan, prodekanja za znanstveno-raziskovalno področje na Fakulteti za farmacijo. Razpravo so nadaljevali aktivni udeleženci okrogle mize, prof. dr. Stane Pečovnik (Inovacijsko stičišče), dr. Andreja Čufar (JAZMP), mag. Urban Krajcar (MIZŠ), mag. Vojmir Urlep (Lek, d. d.), dr. Mateja Štampelj (Medis) in prof. dr. Borut Božič (FFA). Posveta se je udeležilo 75 vabljenih gostov in udeležencev iz ministrstev, gospodarstva, javnega zdravstva, raziskovalnih inštitutov in izobraževalnih ustanov.

Posvet smo organizirali v luči aktualnih dogodkov, ko v Sloveniji interpretiramo in implementiramo strategije države, ki mora omogočiti krepitev konkurenčnosti gospodarstva s krepitvijo njegove inovacijske sposobnosti. Vlada RS je namreč na 53. redni seji dne 20. 9. 2015 sprejela Slovensko strategijo pametne specializacije – S4 (<http://www.svrk.gov.si/>), ki jo je dan pred posvetom, dne 3. 11. 2015, potrdila tudi Evropska komisija.

S4 temelji na študiji opredelitve prednostnih področij, ki je posebno pozornost namenila mednarodni konkurenčnosti posameznih panog oziroma produktnih skupin, analizi izvoznih primerjalnih prednosti, privlačnosti posameznega področja za tuje investicije ter dinamični analizi uspešnosti z vidika rasti produktivnosti in izvozne uspešnosti. V strukturi gospodarskih panog v Sloveniji izstopa »proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov« tako glede razkritih izvoznih kot tehnoloških primerjalnih prednosti, ki se dinamično krepijo (Burger, Kotnik, 2014.). Ta panoga uporabi 25 % vseh bruto izdatkov za raziskave in razvoj in je na vrhu področij, kjer je ugotovljeno najbolj intenzivno sodelovanje med jav-

nimi raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom (ARRS, 2013).

Vizija Fakultete za farmacijo je prispevati k sooblikovanju prihodnosti, ostati v svet odprta, odzivna in odgovorna akademska izobraževalna in raziskovalna ustanova, z ustvarjanjem in širjenjem znanstvenih spoznanj delovati v dobrobit slovenskih državljanov, splošnemu razvoju ter tako utrjevati nacionalno samobitnost.

Pri svojem delovanju sloni Fakulteta za farmacijo na intenzivnem nacionalnem in mednarodnem sodelovanju s partnerskimi organizacijami iz akademske, javne in gospodarske sfere. S krepitvijo sodelovanja in oblikovanja skupnih strategij želimo doseči boljši in hitrejši pretok in izmenjavo znanj, novih dognanj in prenos/translacijo iz bazičnih raziskovalnih laboratorijev v industrijsko okolje oziroma zdravstvene zavode. Partnerstvo na osi življenjskega cikla zdravila integrira bazične in klinične raziskovalce, strokovnjake v proizvodnji in zakonodaji ter zdravstvene delavce v farmacevtski in zdravstveni oskrbi.

Slovenija na področju razvoja lastne farmacevtske industrije sodi v svetovni vrh in je, gledano z gospodarskega stališča, pomembna ekonomska panoga in kategorija slovenskega gospodarstva, saj samo Lek in Krka ustvarita 5 % BPD v Sloveniji, kar je verjetno svojevrsten svetovni fenomen. Poleg neposrednega dohodka, povezanega z razvojem in proizvodnjo zdravil, je pomembno upoštevati tudi gospodarske panoge in dejavnosti, ki so vezane na farmacevtsko industrijo, med katere spadajo dobavitelji surovin in opreme, storitveni sektor in drugi.

Fakulteta za farmacijo v t. i. »trikotniku znanja« povezuje razvojni, inovativni in izobraževalni vidik: kot družbeno odgovorna visokošolska ustanova skrbi za razvoj kritično mislečih diplomantov, sposobnih soočanja z izzivi prihodnosti, in za prenos in uporabo novih znanstvenih spoznanj in znanj, pri čemer se zelo dobro zaveda vseh ravni tehnološke razvitosti izdelka ali storitve.

Farmacevtska industrija in globalni partnerji na primer v Sandozu in v Novartisu prepoznajo slovenske kadre kot inovativne, visoko usposobljene in kakovostne, kar je rezultat dobrega izobraževalnega sistema, povezovanja akademske in gospodarske sfere v obliki skupnih projektov ipd. Prednost tesnejšega povezovanja so boljše rešitve za več izzivov, dosežena večja konkurenčnost na trgu delovne sile in v razvojnem smislu. Nujno je, da akademska sfera upošteva potrebe farmacevtske industrije. Skupni projekti, kjer partnerji iz obeh sredin redno za skupno »mizo« iščejo najboljše rešitve, so v tem pogledu izjemnega pomena. Lek vidi v povezovanju in sodelovanju s Fakulteto priložnost iskanja boljših rešitev in s tem promocijo slovenske

farmacevske industrije, slovenskih strokovnjakov globalno v skupini Sandoz/Novartis.

Farmacevska industrija ima dobre izkušnje pri sodelovanju z akademsko sfero. Vendar pa oboji ugotavljajo, da je država ob vstopu v krizo iz partnerstva izstopila. Vloga države bi moralo biti ustvarjanje ustreznega okolja, ki spodbuja inovativnost, raziskave in razvoj.

Pomembno je, da iz dosedanjih izkušenj potegnemo primere dobrih praks sodelovanja in jih poskušamo še nadgraditi, utrditi in razširiti. Pri oblikovanju partnerstev in realizaciji zastavljenih ciljev

je bistvenega pomena upoštevanje načel etičnega ravnanja in transparentnosti. Intelktualna lastnina pri sodelovanju ne sme biti ovira, je pa pomembno, da so pravila in sodelovanje vnaprej ustrezno opredeljeni tudi v smislu zaščite intelektualnih pravic oziroma lastnine.

Pri tem bi v Sloveniji morali preseči kulturo silosnega razmišljanja in jo spremeniti v kulturo povezovanja in sodelovanja. Povezovanje med raziskovalnimi institucijami in gospodarstvom na področju razvoja novih zdravil in njihove smotrne uporabe je ključnega pomena, saj posamezne institucije oziroma partnerji nimajo zadostnih visokospecifičnih znanj, opreme, infrastruktur

Okrogla miza, na kateri so sodelovali predstavniki državnih ustanov in gospodarstva

in finančnih sredstev, da bi lahko izpeljali celoten proces od ideje do registracije in trženja oziroma uporabe zdravil. Le s povezovanjem lahko dosežemo večjo osredotočenost vlaganj in boljšo izkoriščenost razpoložljivih kapacitet ter preprečimo nepotrebno drobljenje in podvajanje, ki je neučinkovito in drago.

Fakulteta za farmacijo želi v povezovanju s strateškimi partnerji s črpanjem sredstev v okviru slovenske Strategije pametne specializacije (S4) in ostalih kohezijskih sredstev nadgraditi in razvijati infrastrukturo in kompetence na matičnem področju razvoja zdravil z uveljavljanem koncepta translacijskih raziskav na področju farmacije. Na odprt poziv Službe Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK) za opredelitev perspektivnih tehnoloških področij in produktnih smeri Strategije pametne specializacije je Fakulteta za farmacijo posredovala pobudo z naslovom »Center infrastruktur translacijskih raziskav v farmaciji v Sloveniji (CITRI.si)«. Pobuda naslavlja vse cilje, zapisane v Strategiji na prednostnem področju 2.3.2. Industrija - zdravje – medicina, in je bila kot ena od najperspektivnejših predstavljena tudi na Investicijski konferenci, ki jo je SVRK organiziral v juniju 2015. Vzpostaviti želi močno partnerstvo na področju, ki bo Slovenijo pozicioniral kot enega globalnih stebrov razvoja na področju biofarmacevtike v simbiozi med velikimi, srednjimi ter malimi in novo nastalimi podjetji; vzpostaviti Slovenijo kot vrhunski raziskovalni center za translacijske raziskave na področju farmacije in terapij; spodbuditi razvoj novih produktnih smeri, vezanih na naravne sestavine in zdraviliški turizem (naravna zdravila, dermakozmetika ter celična terapija in rehabilitacija), ter povezati farmacevtsko industrijo pri razvoju kadrov.

Zavedamo se, da lahko vrhunske kadre vzgajamo in izobražujemo le v učnih bazah z najsodobnejšo opremo in z dostopom do najsodobnejših tehnologij, v katerih imamo tudi sami možnost raziskovalnega in inovativnega ustvarjanja. Univerzitetno raziskovanje je po svojem bistvu odprto v širino in ne nujno racionalno na kratki rok, saj odkriva in sporoča osnovne principe delovanja, najsi bo v tehnologiji, tehniki, biomedicini ali javnem zdravstvu. Po drugi strani pa je podjetniški razvoj osredotočen na konkreten izdelek ali storitev in se ne zamuja s splošnimi principi delovanja. Oba pristopa sta naravna, logična in ne izključujoča. In oba pristopa sta za dobrobit družbe nujna. Udeleženci v enem ali drugem pristopu morajo biti sposobni najti presečišča, da osnovne principe, zamisli in koncepte iz prvih treh stopenj tehnološkega razvoja, ki so praviloma domena raziskovalnih organizacij, preoblikujejo v končne tri faze tehnološkega razvoja, ki so praviloma domena gospodarskih organizacij. Za vmesne tri faze pa je ključno dobro poznavanje drug drugega in tesno sodelovanje podjetij in raziskovalnih ustanov, kar je naslovna tema današnjega posveta.

Na Fakulteti za farmacijo se lahko pohvalimo, da v znanstvenem in pedagoškem pogledu ne ostajamo na prvih treh razvojnih ravneh, temveč dosegamo skupaj s svojimi partnerji demonstracije prototipov v operativnem okolju, kar predstavlja visoke stopnje tehnološke zrelosti.

Toda za gospodarski razvoj in blaginjo ne zadošča samo dokazovanje sposobnosti na posamičnih primerih. Potrebno je te sposobnosti in posamične primere pomnožiti in jih iz posamičnega spremeniti v splošno, torej vplesti v redno delo in produkcijo. Na tem mestu so nujna veriženja in mreženja, je nujno povezovanje podjetij z raziskovalnimi ustanovami.

Predhodni pogoj za postavljanje ciljev je ustrezna vizija z izdelano realno sliko prihodnosti. Izvedba zastavljenih ciljev so potem samo koraki, kako priti do slike v prihodnosti. Za globalni preboj Slovenije je nujno opredeliti prednostna področja, ki bodo imela tržni učinek oziroma dosegla globalni preboj – pri tem je potrebno upoštevati razliko med znati in kako to znanje modro uporabiti, da pridemo do želenega/zastavljenega cilja. Za postavljanje vizije so pomembne dobre prakse predhodnega sodelovanja.

Pri postavljanju vizije in ciljev in oblikovanju partnerstev moramo upoštevati različno razumevanje in različne poglede na reševanje istih izzivov v različnih okoljih. Pri oblikovanju timov je nujno vključevati vse vidike in poskrbeti za kulturo sodelovanja, zaupanja in odgovornosti.

Na področju razvoja in načrtovanja zdravil je potrebno varnost in kakovost vgrajevati od same ideje do končne uporabe na vsakem koraku, za kar je nujno upoštevati regulatorne zahteve in jih dosledno izvajati oziroma vgrajevati v izdelke in storitve. Pomembno je zagotoviti, da se tehnološko napredne rešitve v praksi tudi dejansko izvajajo in uporabljajo na način, kot so bile načrtovane. Nujen je prenos novih znanj, tehnologij in implementacija dobrih praks iz farmacevtske industrije v zdravstvo oziroma izvajanje zdravstvenih storitev vse do pacienta oziroma uporabnika v smislu odgovornosti in zagotavljanja kakovosti. Pri oblikovanju timov in strateških partnerstev je nujno vključevati vse vidike in poskrbeti za kulturo sodelovanja, zaupanja in odgovornosti ter uravnotežiti sodelujoče v smislu komplementarnosti pri upravljanju znanja in izkušenj glede potenciala za trženje in profitabilnosti. Na ta način bomo lahko zagotovili: usmerjanje raziskav na področja, ki bodo dala tržno zanimive rezultate, hitrejši in boljši prenos znanja in izkušenj na raziskovalno sfero, industrijo (proizvodnjo, trženje), izvajalce storitev in regulativo, ustvarjanje ustreznega okolja s strani države, opredelitev realnih potreb in problemov s strani izvajalcev in uporabnikov storitev in v končni meri globalni preboj države.

STANE OSOVNIKAR, 80-LETNIK

Franc Kozjek – Cac

Letos avgusta je kolega Stane Osovnikar (na fakulteti smo ga začeli klicati Fšk, ker Škofjeločani rečejo fižolu, ki je bil naša pogosta študentska hrana, fšk) v prijetni družbi sorodnikov in prijateljev praznoval svoj osemdeseti rojstni dan. Praznovanje, ki je bilo sicer prijetno in slovesno, primerno osemdesetletnici, ni bilo tako veselo kot v mlajših letih. Tako se spomnim enega od praznovanj Stanetovega rojstnega dne. Bilo je konec septembra v Zagrebu (avgusta smo bili vsi še razpršeni po Sloveniji). Stane naju je s kolegom Štefanom Predinom povabil na kosilo v Frankopanski dvor, kar ugledno restavracijo sredi Zagreba. Kosilo je bilo dobro, pijače pa je bilo odločno premalo. Zato smo si privoščili še manjši sprehod po mestu. Pridno smo nabirali kilometrino in prijatelje, tako da smo se v poznih večernih urah znašli, v kar veliki družini, v Gradskem podrumu. Slovenci ne bi bili Slovenci, če ne bi ob kozarcu vina kakšno zapeli. In med drugim smo zapeli tudi Prešernovo Zdravljico. Nakar je k nam hitro pritekel glavni natakar in rekel, da je v njihovem lokaliku petje prepovedano. Strumno smo ga pričeli prepričevati, da smo zapeli našo obvezno himno in da se temu ne moremo in ne smemo odreči ob tako pomembnih slovesnostih, kot je rojstni dan našega kolega. Če pomislimo, da je bilo to daljnega leta 1959, smo se kar dobro odrezali. Vendar nam ni veliko pomagalo. Užaljeni smo vstali in zapustili gostilno in se nikoli več nismo v njej pojavili (bila je predraga).

Ker Fška dobro poznam, saj prijateljujeva že 60 let, lahko rečem, da nikoli ni miroval. Okoli njega se je vedno kaj dogajalo, na fakulteti, pri športu, na zabavah, v službi. Zato se tako radi z njim družimo. Po diplomi v Zagrebu, se je najprej zaposlil na Zavodu za farmacijo in preizkušanje zdravil, vendar ga delo v laboratoriju ni zadovoljevalo in poiskal je bolj dinamično delo v tovarni zdravil Krka. Tu je kot farmakoinformator uresničil svoje želje po potovanjih in spoznavanjih novih krajev in kolegov. Ni mu bilo težko navezovati nova poznanstva in tako uspešno opravljati zaupano mu delo. Zato je tudi hitro napredoval v vodjo enote za prodajo zdravil tovarne Krka na področju Slovenije. Ker so bili to šele začetki resnega informiranja zdravnikov in farmacevtov o lastnostih zdravil, ki jih je proizvajala Krka, mu je novo delovno mesto prineslo veliko odgovornost in tudi večje možnosti pomagati kolegom farmacevtom pri reševanju njihove problematike. Uspešno je vpeljeval mlajše sodelavce v delo farmakoinformatorjev, jih pošiljal na razna strokovna srečanja in jih tako dodatno izobraževal. Pri tem pa je z udeležbami na strokovnih srečanjih in predavanjih zdravnikov, farmacevtov, medicinskih sester in farmacevtskih tehnikov pridobival nova znanja tudi sam. Vendar se strokovnih srečanj ni

samo udeleževal, temveč jih je tudi organiziral in tako veliko doprinesel k stalnemu izobraževanju zlasti mlajših kolegov.

Ob svoji upokojitvi je zapustil strokovno podkvano in delovno zavzeto skupino farmakoinformatorjev, ki je nadaljevala njegovo delo. Tega je tudi najbolj vesel. Vse svoje dolgoletne izkušnje pa je še naprej uporabljal pri organiziranju številnih izletov upokojenih kolegov farmacevtov, kot podpredsednik Seniorske sekcije Slovenskega farmacevtskega društva. Tako nas je popeljal po znamenitih krajih Slovenije in zamejstva, ki jih je dobro poznal, in nas seznanil z njihovimi kulturnimi in zgodovinskimi znamenitostmi. Zaradi svoje vesele narave, prijetnega petja in živahnega pripovedovanja veselih dogodivščin in šal je med svojimi kolegi zelo priljubljen.

Stane je bil v mladih letih tudi dober športnik, igral je namizni tenis in odbojko. Redno je nastopal v fakultetnih reprezentancah. Pri odbojki se je zlasti odlikoval z začetnim udarcem preko glave. Ne vem, kje se je tega naučil, vendar je z njim vlival strahospoštovanje vsem nasprotnikom. V kasnejših letih je gojil zlasti tek. Odgovarjale so mu predvsem dolge proge, saj je po naravi zelo vzdržljiv. Spomnim se, da mi je neko nedeljo pripovedoval, kako se je v jutranjih urah odpeljal iz Medvod v Tamar, se povzpел na Jalovec in se za kosilo vrnil domov. To se mi je zdel skoraj nemogoč podvig, pa čeprav sem tudi sam veliko prehodil po gorah. Ko smo se neko drugo nedeljo odpravili skupaj s kolegi proti Stolu, sem se na lastne oči prepričal, česa vse je bil v tistih letih spodoben Stane. Medtem ko smo se mi priplazili do Valvazorjevega doma pod Stolom (1284 m) nam je on že sporočil, da je na vrhu (2236 m). Ko pa smo v domu malo posedeli in se odpočili, se je on že vrnil z gore. Vzel nam je vse veselje, da bi se še isti dan tudi mi povzpeli na vrh. Skupaj smo se vrnili v dolino in se hvalili, da smo bili na Stolu.

Izreden pa je bil Stane tudi v teku na smučeh. V letih njegovega aktivnega udejstvovanja v tekih na smučeh je bil zelo aktiven tudi njegov smučarski klub v Medvodah. Med mladinci so osvajali veliko mednarodnih priznanj. Med njimi tudi Stane v svoji starostni skupini med rekreativci ni izostajal. Bil je večkratni slovenski prvak v smučarskem maratonu in zmagovalec številnih smučarskih tekem.

Zato ni čudno, da je še danes pravi korenjak. Sam pravi, da mu na goro še vedno ni problem priti, težje se je spustiti v dolino, ker so kolena že malo načeta. No, pa saj se tudi po ravnem daleč pride.

Stane, vse najboljše in še veliko skupnih izletov po dolini!

PREDSTAVITEV KNJIGE SODOBNA KOZMETIKA, SESTAVINE NARAVNEGA IZVORA

Doc. dr. Nina Kočever Glavač, mag. farm.
Fakulteta za farmacijo Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 7, 1000 Ljubljana
nina.kocevar.glavac@ffa.uni-lj.si

ZA UVOD ...

Verjamem, da ste ob zgornjem naslovu z zanimanjem dvignili obrvi vsi ljubitelji naravnega, zlasti pa vsi, ki se vsaj malo spomnite *Sodobne fitoterapije*, najboljše slovenske knjige o zdravilnih rastlinah. Na slednjo smo še vedno izjemno ponosni, saj je doživela odličen sprejem ne le v strokovni, ampak tudi splošni javnosti.

TAKO SE JE TOREJ ZAČELO ...

Bilo je dobri dve leti nazaj, na majskem simpoziju Slovenskega farmacevtskega društva v Portorožu, kjer smo s kolegi predavali o zdravilnih rastlinah in sodobni fitoterapiji. Na petkovo popoldne smo jo mahnilo na sprehod ob obali. Beseda je dala besedo, iz kupčka novih idej o raziskovalnem delu je zrasel kup novih načrtov, med temi tudi ideja o *Sodobni kozmetiki*. Še isto poletje je res začela nastajati prva slovenska knjiga o kozmetičnih sestavinah naravnega izvora in sodobni naravni kozmetiki, ki je zdaj končno med nami.

ZAKAJ SODOBNA KOZMETIKA?

Če se ponovno vrnem k *Sodobni fitoterapiji* ... Pri pisanju *Sodobne fitoterapije* smo izhajali iz preprostega razloga, da v slovenskem prostoru nismo imeli sodobne strokovne publikacije, s katero bi kot strokovnjaki nadgrajevali svoja

znanja o zdravilnih rastlinah in – morda še pomembneje – s katero bi si kot strokovnjaki pomagali pri svetovanju bolnikom o zdravljenju z zdravilnimi rastlinami. Ta razlog je, ko govorimo o kozmetiki, še bolj dobesedno v nebo vpijoč.

Pomembno se mi zdi poudariti, da nas je pri *Sodobni kozmetiki* v veliki meri vodilo tudi globlje dožemanje današnje družbe, v kateri je trend vračanja k naravi vedno bolj prisoten. S *Sodobno kozmetiko* želimo ta trend pametno nadgraditi in uveljaviti koncept kozmetike, ki upošteva fiziološke potrebe kože, uporablja fiziološko sprejemljive kozmetične sestavine, pozna pristope sodobne kozmetologije in hkrati tudi spoštuje ekološke vrednote.

Seveda pa ne smemo mimo dejstva, ki ga danes mnogi radi pozabljajo: da le naravno ni dovolj, mora biti tudi varno in kakovostno. Nekateri vidiki kakovosti so v določenih segmentih kozmetike pogosto prepuščeni proizvajalcem oziroma podrejeni obljubam oglaševanja. Pri tem je naše edino »orožje« znanje oziroma prava mera kritičnosti, ki jo prinaša tudi *Sodobna kozmetika*.

S ČIM SE LAHKO ŠE POHVALIMO?

917 strani, 26 poglavij, 800 podrobno opisanih in več kot 1000 vseh opisanih kozmetičnih sestavin – to je obsežna

statistika *Sodobne kozmetike*, ki jo ponosno dopolnjuje podatek, da je knjigo napisalo 10 domačih avtorjev in 1 tuja avtorica, po izobrazbi smo farmacevti in vsi strokovnjaki na področju kozmetologije ali zdravilnih rastlin. Med nami je kar 9 doktorjev znanosti, od tega 5 univerzitetnih učiteljev (profesorjev ali docentov, zaposlenih na Fakulteti za farmacijo Univerze v Ljubljani).

Sodobna kozmetika je z vsebinskega vidika popolna novost ne le v slovenskem, ampak tudi veliko širšem prostoru, saj tako celovitega opisa kozmetičnih sestavin naravnega izvora na svetovni ravni trenutno ni.

NA KRATKO O VSEBINI KNJIGE ...

Prva tri poglavja smo zasnovali kot splošen uvod, ki uokvirja znanja o opisanih kozmetičnih sestavinah, saj definira tri zelo pomembne širše vsebine:

- zakonodajne vidike kozmetike, vključno s certifikati za naravno in ekološko kozmetiko,

- kožo z njenimi glavnimi sestavnimi deli in značilnostmi,
- podlage in nosilne sisteme, ki so bistvo kozmetičnih izdelkov s tehnološkega vidika.

V sledečih poglavjih predstavljamo kozmetične sestavine naravnega izvora, ki so opisane v obliki monografij. Te so zasnovane enotno in pregledno. Posamezne sestavine so navedene s slovenskim, angleškim in nemškim imenom, imenom INCI in vlogo v skladu z opredelitvijo Evropske komisije. Ključni deli monografij so opisi:

- rastlin oziroma lastnosti posameznih kozmetičnih sestavin,
- delovanja in uporabe, kjer so zajeti podatki o tradicionalni in sodobni uporabi, podatki, ki izvirajo iz znanstvenih raziskav, opozorila in možna tveganja pri uporabi.

Knjiga je polna bogatega slikovnega gradiva, pri branju pa bo zagotovo v veliko veselje tudi več kot 800 zanimivosti.

KOMU JE TOREJ KNJIGA NAMENJENA?

Sodobna kozmetika je pomemben vir informacij tako za

1. Naravna kozmetika – kaj vse bi morali vedeti	14. Kozmetično aktivne sestavine s protivnetnim delovanjem
2. Koža – najpomembnejša dva kvadratna metra našega življenja	15. Kozmetično aktivne sestavine za povečanje prekrvitve
3. Tehnološki pogled na kozmetične izdelke – podlage in nosilni sistemi	16. Kozmetično aktivne sestavine za posvetlitev
4. Rastlinska masla in olja	17. Kozmetično aktivne sestavine za samoporjavitev
5. Emolienti in okluzivi	18. Kozmetično aktivne sestavine s hormonskim delovanjem
6. Emulgatorji in površinsko aktivne snovi za čiščenje	19. UV-filtri
7. Zgoščevala	20. Luščila
8. Vlažila in kozmetične sestavine za ohranjanje vlažnosti	21. Barvila in anorganski pigmenti
9. Kisline – za uravnavanje pH	22. Sladila
10. Antioksidanti	23. Adsorbenti in polnila
11. Vitamini	24. Absoluti, eterična olja in sorodne snovi
12. Kozmetično aktivne sestavine s toničnim delovanjem	25. Izvlečki
13. Kozmetično aktivne sestavine s protimikrobnim delovanjem	26. Polsintezne sestavine

strokovno kot tudi splošno javnost. Zaradi svoje znanstveno-uporabne vrednosti je namenjena farmacevtom, zdravnikom, študentom farmacevtsko-medicinskih smeri in kozmetični industriji. Pomembna ciljna publika je tudi najširši krog uporabnikov (naravne) kozmetike, zlasti ljubiteljev domače kozmetike.

ŠE NEKAJ SKLEPNIH BESED KNJIGI NA POT ...

Sodobna kozmetika ni le knjiga tradicionalnih in sodobnih znanj – je tudi knjiga, ki so jo zaznamovale zanimive ideje, prijetna naključja ter dolgo in vztrajno delo dveh let. Želim si, da bo upravičila pričakovanja vseh, ki jih to področje zanima strokovno ali ljubiteljsko. Zlasti pa bo odtehtala naš trud, če bo pritegnila pozornost tistih, ki na kozmetiko (še) ne dajo prav dosti.

SODOBNA KOZMETIKA

je na voljo na

www.sodobna-kozmetika.si,

kjer lahko tudi prelistate nekaj vzorčnih strani.

Cena: 90 EUR.

ZAHVALA ...

Prvo in največjo zahvalo namenjam souredniku, sodelavcu in prijatelju Damjanu Janešu, s katerim sva z veliko dobre volje, zanosu in trme uspela prekrmariti vse dolge delovne dneve in noči. Vam, dragi soavtorji, prav tako glasen »Hvala!«, bili ste najboljša ekipa.

Recenzentom se iskreno zahvaljujem za njihove ostre oči in neprecenljiva široka znanja. Velika zahvala gre tudi Fakulteti za farmacijo, da je s svojim slovesom akademske institucije knjigi dala pečat strokovnosti in neodvisnosti.

